

Ik kan dit artikel niet beter afsluiten dan met het lied dat zowel bij de opening als bij de sluiting van het Congres is gezongen: lied XVI.

Dit lied is twee maal afgedrukt, eenmaal op pag. 12 van het boekje en als los inlegvel. Er is dus kennelijk iets misgegaan. Ik kan me dat tenminste zo voorstellen: het boekje was al klaar toen men tot de ontdekking kwam dat het geliefde lied van Da Costa was afgedrukt met de melodie van *Valet will ich dir geben* (in Nederland meestal gebruikt voor de tekst *Hoe zal ik U ontvangen*). Door bundels als *Stern en Snaren* was het lied van Da Costa echter vooral bekend geworden op de meeslepende wijs die Jan de Liefde ervoor had geschreven. Op het inlegvel staat dan ook de melodie van Jan de Liefde (zie het laatste muziekvoorbeeld).

In zijn slotwoord sprak Pierson warme woorden over de eenheid des geestes en de broederband met Kuiper die hij sterk gevoelde. We weten trouwens hoe snel de warmte van dat ogenblik kon verkoelen. Maar het Congres eindigde met 'enthousiaste toejuichingen; de geestdrift klimt ten top'. En dan roept de voorzitter, Abraham Kuiper: 'Toen bij het eeuwfeest der Fransche Revolutie de Socialisten van alle landen bijeen waren, ging van hen de kreet uit: Proletariërs van heel Europa vereenigt u! (...) Laat ons thans *ons* volkslied zingen, het lied van Da Costa. Wat zou onze profetische zanger verheugd zijn geweest als hij dit samenzijn had kunnen aanschouwen'.

En, besluit de schrijver van het Proces-Verbaal, terwijl nu heel de vergadering als één man oprees, weerklonk, op de zangwijs van De Liefde, luide en krachtig, het eerste en laatste vers van Da Costa's (let op de Freudiaanse drukfout) *Zij zullen ons niet hebben*.

De voorzitter eindigde hierna met dankgebed en verklaarde het eerste Christelijk Sociaal Congres voor gesloten.